

JUL PÅ GÅRDEN "LYKKE" I NEES ca. 1870.

(Fra "Peder Lykke, En husmand på heden", 1984)

Jul var jo Aarets store Højtid, som vi saa hen til med Forventning; der var jo saa meget, der øgede Længselen efter den Fest. Da kom Husets Slægt og Venner, og vi Tjenestefolk blev jo ogsaa fri og kom hen at besøge Slægt og Venner. Der blev jo gjort Forberedelse til Julens Komme, kan man sige, baade ude og inde. Kvinderne havde jo travlt indendørs. Der begyndtes jo i god tid for at blive færdig, der skulde bages og maaske slagtes, og Huset skulde jo ogsaa i Stuerne have en Hovedrengjøring. Tintallerkener, Messing og Kobbertøj, hvor det havdes, skulde jo pudses.

Spinderokken blev sat til Side, der maatte intet løbe rundt i Julen. Alt skulde jo være saa festlig som mulig, og udendørs blev alt ordnet saa godt som mulig, alt blev samlet ind og paa Plads; og Ploven maatte endelig ikke staa i Marken eller ude, for saa vilde Jerusalems Skomager paa sin Vandring hvile sig paa den, og det maatte ikke ske, for saa fik vi en daarlig Høst ad Aare. I Lo og Lade var der opryddet og gjort rent, og Julehakkelsen til Hestene var skaaren, og ligeledes var der gjort rent ved Svinene og i Kostalden. Naar saa den hellige Juleaften kom, blev alt levende Kreatur tilset, saadan at den ligesom skulde føle, at det var Helligaften. Kreaturerne fik en bedre Aftenfoder end som ellers, de fik den Aften Negene med Kornet i.

Naar saa Luger og Døre var lukkede, vadskede man sig og trak i sine Søndagsklæder og gik ind og hilste "glædelig Jul". Bordet var dækket med en hvid Dug og Tallerken, Kniv og Gaffel ved hver sin Plads; men det var der altid en hvid Dug paa Bordet til Daglig, naar vi spiste vore Maaltider, men denne Aften var det jo en særlig fin Dug. Juleaftensmaaltidet var efter gammel Skik kogt saltet Fisk, nemlig Hælt, og kogte pillede Kartoffler og dertil en god Smørduypelse, og til Eftermad Risengrød med en korsformet Smørhul med branket Smør i og bestrøet med stødt Kanel, og dertil at søbe godt Mælk.

Efter Maaltidet blev der uddelt til os Pebernødder og Smaakager, som vi saa kunde gjemme eller spise efter Behag, og vi kunde jo ogsaa med Pebernødderne lege "Effen eller Ueffen", "Mine Svin løber i Skoven, hvad for et Træ er den under" og flere. Ud paa Aftenen læste Erik [gårdens ejer] Juleevangeliet, og vi sang nogle Julesalmer. Det var ikke saadan som nu, at der uddeltes Julegaver. Juletræ kjendtes ikke her den Gang. Jeg var næsten 40 Aar [født 1850], før jeg saa det første Juletræ, og det var her i Nees Skole, og vor ældste Dreng var begyndt at gaa i Skole, og han var med; det var en stor Modsætning til da jeg gik i Skole, men nu er der Juletræ næsten i ethvert Hjem.

Vi havde ikke mange saadan særegne Juleskikke. Men Julen var lang, nemlig fra Juleaften og til Hellig tre Kongersdag. 1. og 2. Juledag, Søndag i Julen og Nytaarsdag kaldtes halvhellige Dage; der blev i den Tid ikke udført andet Arbejde end at røgte Kreaturerne, og hvad andet paatrængende der var at udføre.

Nytaarsaften blev Bordet dækket, og Maden var lignende som Juleaften, men den Aften kunde det jo træffe, at der blev lidt Forstyrrelse ved at der kom en Potte paa Døren, men ellers blev der ikke dreven nogen grove Nytaarsløjer, som kunde være til Skade og Fortræd for den, som det gik ud over. Det var virkelig Nytaarsløjer, og kunde man fange udøverne af Løjerne, eller var man selv ude og blev fanget, maatte man jo med ind i Stuen og fik smage Julebrændevinen og dertil en Smaakage; og saadan var det i alle Juledagene, naar der kom en Fremmed, maatte vedkommende ikke gaa, før

han havde faaet en Smaakage og en Snaps Brændevin, og var det en Kvinde, saa kunde det ske, at der vankede et Glas Mjød til Kagen. Der maatte ingen bære Julen ud. Der holdtes ved "Lykke" ingen Julegilder, men naar der kom Fremmede, blev de efter Datidens Skik gjæstfrit beværtede. Men Kyndelmisseaften var ligesom der rigtig skulde tages Afsked med Julen. Da var der hvert Aar ved "Lykke" nogle, som kom hver Aar den Aften, og da spillede vi Kort om Pebernødder, som var bagt før Jul, saa længe skulde Julebrødet vare.